

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет мистецтва та дизайну
Кафедра мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія

Галузь знань

02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Назва освітньої програми

Музичне мистецтво

Рівень вищої освіти

перший (бакалаврський) рівень

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, канд. філос. наук Крижановська Тетяна Олександрівна	097-654-81-81	Oreltati63@ gmail.com

1. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Філософія» є обов'язковою дисципліною циклу загальної підготовки і є невід'ємною частиною загальнокультурного, професійного, соціального та особистісного розвитку студента. Філософія – це світоглядна і водночас методологічна основа, на базі якої відбувається засвоєння гуманітарних, загальноосвітніх, фундаментальних та прикладних дисциплін. Значною мірою саме завдяки їй стає можливий вихід свідомості студентів за межі вузькопрофесійної підготовки, орієнтація на загальнолюдські цінності.

Курс «Філософія» охоплює собою як основні періоди історичного розвитку світової філософської думки, так і теоретичну проблематику основних розділів філософського знання. Окремою темою виділяється українська філософська думка, вивчення якої дає змогу ознайомитись з особливостями українського типу мислення та його зв'язку із практикою.

Метою викладання навчальної дисципліни “Філософія” є спрямування студентів до оформлення власної світоглядної позиції та оволодіння методологією мислення та діяльності. Основними завданнями вивчення дисципліни є: - осмислення предмету філософії, її статусу в системі сучасної науки, розуміння ролі філософії у формуванні і розвитку творчого мислення; - розкриття сутності і значення основних напрямків розвитку філософської думки, ознайомлення з історичними віхами зарубіжної та вітчизняної філософії, взаємозв'язком їх ідей і концепцій; -

засвоєння основних понять, принципів, категорій і функцій філософії, формування вміння співвідносити філософські, світоглядні ідеї та теорії з практикою суспільного життя; - створення належної теоретичної основи для вільного світоглядного самовизначення сучасного фахівця.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Філософія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Навчальна дисципліна «Філософія» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПРН), передбачених освітньою програмою:

ПРН 4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- Знати предмет філософії, її роль в розвитку людської культури, основні функції філософії, філософську термінологію в рамках вивченого матеріалу;
- Зміст основних розділів філософії (онтології, гносеології, аксіології, соціальної філософії, філософської антропології, історії філософії);
- Наукову, філософську та релігійну картину світу, їх фундаментальні поняття та принципи;
- Різноманітність форм людського знання, співвідношення знання і віри, раціонального та ірраціонального в людській життєдіяльності, особливості функціонування знання в сучасному суспільстві;
- Основні етапи розвитку світової філософської думки, найважливіші школи та основні філософські вчення.

Розуміння:

- Основних філософських проблем (буття, свідомість, цінність, матерія, людина, суспільство, природа, практика, свобода, пізнання) та специфіку їх трактування в різних філософських школах;
- Взаємозв'язку та взаємовідношення духовного і тілесного, біологічного і соціального начала в людині, умов формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури;
- Особливостей сучасної філософії, її плюралізм, основні способи осмислення епохи технічного розвитку та існування людини в природі.

Вміння:

- Мислити на теоретичному рівні, володіти методами пізнання та творчої діяльності;
- Творчо, критично осмислювати явища і процеси навколишньої дійсності, конструктивно і аргументовано відстоювати та захищати власні світоглядні переконання, життєву і громадянську позицію;
- Практично застосовувати отримані знання для вирішення професійних завдань, розробки соціальних, економічних та інших проєктів, організації відношень між людьми;
- Вести діалог та полілог як засоби вирішення сучасних соціальних, етичних, екологічних та інших проблем.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
3	90	28	14	48	2	4	Обов'язкова

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												

Тема 1. Філософія як форма духовно-практичного та інтелектуального осягнення світу	12	4	2	-	-	6						
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу	13	4	2	-	-	7						
Тема 3. Основні періоди розвитку західно-європейської філософії.	13	4	2	-	-	7						
Тема 4. Філософська думка в Україні	13	4	2	-	-	7						
Тема 5. Основні розділи філософського знання	13	4	2	-	-	7						
Тема 6. Людина та її світогляд	13	4	2	-	-	7						
Тема 7. Філософський аналіз суспільства	13	4	2	-	-	7						
Разом за модулем 1	90	28	14	-	-	48						
Усього годин	90	28	14	-	-	48						

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи онлайн навчання на базі **Moodle**. Лекційний матеріал супроводжується презентаціями. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

3. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Тема 1. Філософія як форма духовно-практичного та інтелектуального осягнення світу Тема семінару. Співвідношення філософії, науки, релігії. Філософія і мистецтво 1. Які існують думки щодо відношення між філософією і наукою? 1.1. Що таке сциентизм? 1.2. Якою є точка зору антисциентистів? 1.3. Як можна визначити, що таке наука? 1.4. Яка Ваша думка відносно співвідношення філософії та науки? 2. Філософія і релігія. 2.1. В чому особливість релігійного погляду на світ?	2

	2.2. Що зближує філософію і релігію? 2.3. Яка різниця у релігійному та філософському осягненні світу? 3. Філософія і мистецтво. 3.1. Що таке мистецтво? 3.2. Що дає людині мистецтво? 3.3. Яка роль мистецтва в суспільстві? 3.4. Що спільного між філософією та мистецтвом? 3.5. Чим відрізняється мистецтво від філософії?	
2	Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу Тема семінару. Філософія стародавньої Індії. Буддизм 1. Коротко розкажіть про життя Будди. 2. Які були причини появи буддизму у Стародавній Індії? 3. Яку назву та зміст має головний буддистський текст? 4. Що таке «серединний шлях» у буддизмі? 5. Які існують основні напрямки в буддизмі? Чим вони відрізняються? 6. Які головні положення вчення Будди? 7. В чому головний сенс етики буддизму?	2
3	Тема 3. Основні періоди розвитку західно-європейської філософії Тема семінару. Класичний період античної філософії 1. Що таке соціально-антропологічний поворот в античній філософії ? 2. Хто такі софісти? Основні представники цього філософського напрямку. 3. Основні положення вчення софістів. 4. Розкажіть про життя Сократа. 5. Суд над Сократом. 6. В чому різниця між вченням софістів і філософією Сократа? 7. В чому сутність платонівського вчення про ідеї? 8. Що говорить вчення Платона про людину? 9. Основні положення соціального вчення Платона. 10. Основні положення метафізики Аристотеля. 11. Соціальне вчення Аристотеля.	2
4	Тема 4. Філософська думка в Україні Тема семінару. Філософські ідеї Г. С. Сковороди. 1. Коротка біографія Г. С. Сковороди. 2. Як Г.С. Сковорода розуміє філософію? 3. Вчення Г. С. Сковороди про три світи (макрокосмос, мікрокосмос і символічний світ Біблії).	2

	4. Вчення про дві натури (зовнішню і внутрішню). 5. Чим відрізняється традиційне церковне трактування Бога і пантеїстичне розуміння Бога згідно поглядам Сковороди? (подивитись, що таке пантеїзм). 6. Самопізнання як основна тема філософії Г. С. Сковороди. 7. Яка роль серця в філософії Г. С. Сковороди? 8. Етичне вчення Г. С. Сковороди. 9. Розуміння щастя Г. С. Сковородою. 10. Що таке «споріднена праця» згідно поглядам Г.С. Сковороди і як вона співвідноситься зі щастям людини? 11. Проведіть паралелі між життям і вченням Г. С. Сковороди і Сократа.	
5	Тема 5. Основні розділи філософського знання Тема семінару. Цінності як життєві орієнтири людини 1. Поясніть, що таке цінності. 2. Яка різниця між цінностями та корисними речами? 3. Чи можуть бути матеріальні речі цінностями? Чому? 4. Чи може бути щось одночасно і ідеальною, і матеріальною цінністю? Чому? Наведіть приклади. 5. Поміркуйте, що для вас є найбільш цінним? Поясніть, чому ви вважаєте це найбільш цінним.	2
6	Тема 6. Людина та її світогляд Тема семінару. Представлення есе власного написання з філософської антропології 1. Проблема людського інтелекту: сила людини або обмеженість людини? 2. Взаємозв'язок тілесного та духовного в людині. 3. Ціннісний світ людини. 4. Людина як моральна істота. 5. Естетичне відношення людини до світу. Людина і краса. 6. Співвідношення природного, соціального та творчого в людині. 7. Свобода і творчість як сутність людини. 8. Співвідношення емоційного та інтелектуального в людині. 9. Співвідношення понять «повага до себе» та «повага до інших». 10. Внутрішній світ людини та проблема його розвитку. 11. Феномени внутрішнього світу людини (на вибір): гідність, милосердя, честь, чесність, любов, толерантність, впевненість тощо.	2
7	Тема 7. Філософський аналіз суспільства Тема семінару. Суспільство і природа 1. Зміст поняття «природа». 2. Розвиток уявлень про суспільство і природу: 2.1. Уявлення про суспільство і природу в Античності;	2

	2.2. Протиставлення природного і людського світу в епоху Середньовіччя; 2.3. Погляди на співвідношення природи і цивілізації в епоху Відродження; 2.4. Ідея підкорення природи людиною в Новий час; 2.5. Природа як засіб для досягнення цілей людини (XX ст.). 3. Що таке географічний детермінізм? Основні концепції географічного детермінізму. 4. Поняття ноосфери у вченнях Т. де Шардена і В. І. Вернадського.	
	Всього	14

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота – обов’язковий компонент навчальної та дослідницької роботи студентів. До самостійної роботи студентів в процесі вивчення дисципліни «Філософія» включаються:

1. Повторення матеріалу лекції за допомогою презентації та конспекту.
2. Письмова та усна підготовка до семінарів на основі текстів викладача та списку літератури що додаються до кожного семінару. На кожне питання семінару студент має дати хоча б коротку тезисну відповідь у конспекті.
3. Написання есе на одну із запропонованих викладачем тем або за власним вибором.
4. Підготовка до іспиту.
5. Опрацювання та конспектування питань, що виносяться на самостійне вивчення на основі текстів викладача та списку літератури.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія як форма духовно-практичного та інтелектуального осягнення світу. Питання: 1) Співвідношення філософії, науки і релігії в їх історичному розвитку. 2) Філософія і досвідне наукове знання. 3) Наукова картина світу та релігійна картина світу. 4) Філософія і релігія як форми духовного освоєння дійсності. 5) Філософія і мистецтво.	7
2	Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу. Питання: 1) Провідні ідеї і напрями стародавньої індійської думки. 2) «Упанішади» як основні ведійські тексти. 3) Ортодоксальні (міманса, веданта, йога) та неортодоксальні (джайнізм, буддизм, локаята) школи. 4) Основні положення джайнізму. 5) Канонічні джерела стародавньої китайської думки.	7

3	Тема 3. Основні періоди розвитку західно-європейської філософії. Питання: 1) Натурфілософський період античної філософії: Фалес і мілетська школа, Піфагор, Геракліт, Парменід та елейська школа, Демокріт. 2) Еліністичний період античної філософії: Епікур, стоїки, скептики. 3) Патрістичний період середньовічної європейської філософії. 4) Гуманістичні вчення доби європейського Відродження. 5) Складення розширеної таблиці періодизації європейської філософії.	7
4	Тема 4. Філософська думка в Україні. Питання: 1) Українська філософська думка періодів Київської Русі: «Слово про Закон і Благодать» Іларіона, «Шестиденъ» Іоанна, «Повчання» Володимира Мономаха. 2) Розвиток філософської думки на українських землях в добу Відродження (Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський). 3) Розвиток професійної філософії у Києво-Могилянській академії. 4) Основні соціальні ідеї українських мислителів XIX-XX ст.. І.Франко. М.Драгоманов. 5) Антропологізм В.Вернадського.	7
5	Тема 5. Основні розділи філософського знання. Питання: 1) Філософські моделі буття: монізм, дуалізм, плюралізм. 2) Хаос і порядок. 3) Простір і час. 4) Проблема пізнаваності світу (гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм). 5) Проблема істини в пізнанні. Істина і правда. Пізнання і практика.	7
6	Тема 6. Людина як центр філософського знання. Питання: 1) Співвідношення в людині природного, соціального, персонального та трансцендентного. 2) Людська природа і культура. 3) Мова: спілкування, діалог, комунікація. 4) Свобода, творчість, активність як людські феномени. 5) Основні концепції свободи. 6) Свобода та відповідальність. <i>Написання філософського есе</i>	7
7	Тема 7. Філософський аналіз суспільства. Питання.	6

1) Проблема суспільного прогресу. 2) Соціальні інститути: поняття, зародження, функції, значення. 3) Мораль і право. Функції права і функції моралі в суспільстві. 4) Людина і суспільство. 5) Природа як соціальна цінність.	
Всього	48

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: відповідей на практичних заняттях; представлення власного філософського есе; участі в дискусіях на практичних заняттях; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	спостереження за навчальною діяльністю студента; фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; іспит.
--	--

Питання до екзамену

1. Виникнення філософії. Філософія і міф.
2. Проблема визначення предмету філософії. Характерні риси філософського мислення.
3. Співвідношення філософії, релігії та науки. Філософія та мистецтво.
4. Функції філософії.
5. Поняття світогляду. Типи світогляду. Філософія і світогляд.
6. Особливості західного та східного типів світосприйняття.
7. Філософія Стародавньої Індії. Характерні риси, періодизація, основні поняття.
8. Філософія буддизму.
9. Філософія Стародавнього Китаю. Основні характеристики, періоди, поняття.
10. Філософські основи вчення Конфуція.
11. Періодизація античної філософії. Коротка характеристика основних періодів.
12. Натурфілософія як ранній період античної філософії.
13. Соціально-антропологічний поворот в античній філософії. Софісти і Сократ.
14. Філософія Платона.

15. Філософське вчення Аристотеля.
16. Особливості середньовічної картини світу.
17. Апологетика та догматика як напрямки середньовічної патристики.
18. Середньовічна схоластика та містика: основні представники та їх погляди.
19. Загальна характеристика філософії доби європейського Відродження.
20. Гуманізм як напрямок філософії доби європейського Відродження. Основні представники та їх погляди.
21. Пантеїзм. Представники пантеїзму в добу Відродження, їх вчення.
22. Натурфілософія доби Відродження.
23. Загальні риси філософії Нового часу.
24. Френсіс Бекон як засновник емпіричної філософії Нового часу, його основні ідеї.
25. Емпірична та сенсуалістична філософія Нового часу, основні представники та їх ідеї.
26. Рене Декарт як засновник раціоналістичної філософії Нового часу. Основні положення його вчення.
27. Основні представники раціоналістичної філософії Нового часу та їх погляди.
28. Соціальні ідеї філософів Нового часу (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є).
29. Філософія європейського Просвітництва: загальні риси, основні представники та їх погляди
30. Загальна характеристика та представники німецької класичної філософії.
31. Основні положення гносеології І.Канта.
32. Морально-правова концепція І. Канта.
33. Енциклопедія філософських наук Г.В.Ф.Гегеля.
34. Основні положення філософії марксизму.
35. Некласична філософія ХІХ ст. Загальна характеристика, основні представники та їх погляди.
36. Екзистенціалізм як напрям філософії початку ХХ ст.
37. Основні положення філософії прагматизму, її представники та їх погляди.
38. Загальні особливості та періодизація української філософії.
39. Філософське вчення Григорія Сковороди.
40. Філософія серця Памфіла Юркевича.
41. Структура філософського знання. Коротка характеристика основних розділів.
42. Онтологія як вчення про буття.
43. Буття та свідомість.
44. Простір і час як філософські категорії.
45. Порядок і хаос, історія їх співвідношення в філософській думці.
46. Гносеологія та особливості підходів до проблеми пізнання світу.
47. Проблема істини в пізнанні. Істина і правда.
48. Поняття методу. Загальнонаукові та специфічні методи пізнання.
49. Теорії істини (кореспондентська, конвенціоналістська, когерентна, прагматистська).

50. Аксиологія як вчення про цінності.
51. Роль цінностей в житті людини і суспільства. Цінності та ідеали.
52. Особливості філософського підходу до проблеми людини.
53. Співвідношення природного, соціального, персонального та трансцендентного в людині.
54. Співвідношення понять «людина» - «індивід» - «індивідуальність» - «особистість».
55. Соціальна філософія та інші науки про суспільство.
56. Основні концепції суспільства.
57. Суспільство як система. Основні сфери суспільного життя та їх взаємозв'язок.
58. Суспільство і природа. Основні концепції співвідношень суспільства і природи.
59. Людина і суспільство: основні аспекти співвідношення.
60. Основні концепції свободи. Проблема свободи в філософії.

9.ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Філософія» здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у Міжнародному гуманітарному університеті». Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою.

Кількість балів, що у підсумку отримують студенти складається з наступних складових:

- 1) письмова підготовка до практичного заняття (семінару) – 3 бали за кожний семінар;
- 2) усна відповідь на питання практичного заняття (семінару) – 3 бали за кожний семінар;
- 3) активна участь у дискусії на практичному занятті (семінарі) – від 2 до 4 балів за кожний семінар;
- 4) підготовка доповіді або есе за темою № 6 – від 5 до 10 балів;
- 5) відповідь на підсумковому занятті – від 5 до 10 балів.

Якщо студент набрав від 75 до 100 балів він отримує оцінку за курс «автоматом». Студенти, які не набрали таку кількість балів та такі, що бажають підвищити свою оцінку здають іспит. В іспит входять питання за усіма 7 темами курсу, які поділені на екзаменаційні білети по 2 питання у кожному. За кожен правильну відповідь за кожним питанням білету студент отримує до 50 балів.

**КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ
(для екзамену)**

№	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Шкала оцінювання ECTS	Оцінка за п'ятибальною шкалою	Оцінка за розширеною шкалою Екзамен
1	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді.	Високий	A	5	Відмінно
2	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Добрий	B	4,5	Добре
3	Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.	Достатній	C	4	
4	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній	D	3,5	Задовільно
5	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		E	3	
6	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький	FX	2	Не задовільно

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вступ до філософії : навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. Х. : НТУ «ХП», 2018. 187 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/39113/1/Book_2018_Vladlenova_Vstup_do_filosofii.pdf (дата звернення 15.12.2022)
2. Губерський Л. Філософія: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків : Фоліо, 2017. 621 с. URL: file:///C:/MY/%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8/%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F/%D0%93%D1%83%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf (дата звернення 15.12.2022)
3. Петрушенко В.Л. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії. Львів: Львівська політехніка, 2016. 596 с.
4. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
5. Філософія: навчальний посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ : КНЕУ, 2019. 368 с. URL: <https://ru.scribd.com/document/480481031/%D0%92%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%AE-%D0%9C-%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%97-pdf> (дата звернення 15.12.2022)
6. Філософія: Навчальний посібник. За ред. І. Ф. Надольного. Київ: Вікар, 2002. 584 с.
7. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4251/1/%D0%91%D0%BB%D1%96%D1%85%D0%B0%20%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf> (дата звернення 15.12.2022)

Додаткова

1. Ващак М. Ідея свободи у творчості Григорія Сковороди. *Медієвіст*. 11 квітня 2013 р. URL: https://www.medievist.org.ua/2013/04/blog-post_2847.html (дата звернення 15.12.2022)
2. Гоббс Т. Левіафан / пер. з англ. Р. Димерця та ін. Київ: Дух і літера, 2000. 606 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Thomas_Hobbes/Leviafan_abo_Sut_budova_i_povnovazhennia_derzhavy_tserkovnoi_ta_svitskoi.pdf? (дата звернення 15.12.2022)
3. Джеймс У. Что такое прагматизм? URL: <http://khazarzar.skeptik.net/books/james01.htm> (дата звернення 15.12.2022)
4. Кастанеда К. Вчення дона Хуана / переклад Анна Кравець. Львів : Terra Incognita, 2018. 272 с.

5. Ліврага Х. А. Плисти проти течії. Том 2. Філософські роздуми. Київ : Новий акрополь, 2018. 361 с.
6. Метерлінк М. Життя бджіл. Філософські есеї / пер. М. Якуб'як. Львів : Апріорі, 2019. 240 с.
7. «Незвична» філософія Григорія Сковороди. Офіційний сайт Національного університету Острозька академія. 22 листопада 2012.
<https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2012/11-22-1> (дата звернення 15.12.2022)
8. Ніцше Ф. Так казав Заратустра / Фридрих Ніцше. Жадання влади; [пер. з нім. А.Онишка, П.Тарашука]. К.: Основи, 2003. С. 7–342. URL:
https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FNietzsche_Friedrich%2FTak_kazav_Zaratustra.doc (дата звернення 15.12.2022)
9. Нора К., Витторіо Гёсле. Кав'ярня мертвих філософів. Філософське листування для дітей та дорослих / пер. М. Кушнір. Київ : Новий Акрополь, 2019. 256 с.
10. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? / пер. с исп. URL: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/gass/index.php (дата звернення 15.12.2022)
11. Пико делла Мирандола Дж. Речь о достоинстве человека / перевод Л. Брагиной. URL: <http://psylib.org.ua/books/pikodel.htm#top> (дата звернення 15.12.2022)
12. Платон. Бенкет / пер. з давньогрецьк. У. Головач. Львів : Видавництво УКУ, 2018. 220 с. URL: https://www.e-reading.life/bookreader.php/1001335/Admin_-_PLATON.html (дата звернення 15.12.2022)
13. <http://litopys.org.ua/chyph/chyph10.htm> (дата звернення 15.12.2022)

Інформаційні ресурси

1. Філософський енциклопедичний словник [укладач В.І. Шинкарук]. Київ: Абрис, 2002. 742 с. URL:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf (дата звернення 15.12.2022)
2. Библиотека Гумер – Философия. URL: https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/index_philos.php (дата звернення 15.12.2022)
3. Psylib: Електронна бібліотека. URL: <http://www.psylib.kiev.ua> (дата звернення 15.12.2022)